

Maksātnespējas kontroles dienesta pārbaūžu pamatprincipi un pārbaūžu veikšanas kārtība noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas jomā

Maksātnespējas kontroles dienests (turpmāk – iestāde) kā uzraudzības un kontroles institūcija, nodrošinot maksātnespējas procesa administratoru (turpmāk – administrators vai uzraugāmais subjekts) uzraudzību pār Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma (turpmāk – Novēršanas likums) prasību izpildi, veic pārbaudes, kuru **mērķis** ir novērst, ka maksātnespējas procesi tiek izmantoti noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijā un terorisma un proliferācijas finansēšanā, kā arī panākt, lai administratora rīcība atbilst Novēršanas likuma prasībām.

Lai sekmētu pārbaudes mērķa sasniegšanu, iestāde savā darbībā ievēro šādus uzraudzības **principus**¹:

✓ Uz risku vadību balstītas, taisnīgas un proporcionālas uzraudzības darbības. Plānojot un veicot uzraudzības pasākumus, iestāde izmanto uz risku izvērtējumu balstītu pieeju un vadās pēc proporcionalitātes principa – jo zemāks risks, jo mazāk resursu tiek veltīts tā uzraudzībai.

✓ Taisnīgi un proporcionāli lēmumi, kas vērsti uz atbilstības panākšanu. Iestāde vērtē konstatēto pārkāpumu raksturu un smagumu, vienlaikus ievērojot vienlīdzību un proporcionalitātes principu – jo smagāks pārkāpums, jo būtiskākas sekas².

✓ Atbalsts uzraugāmajiem subjektiem normatīvo aktu prasību izpildē. Iestāde informē administratorus uzraugāmos subjektus par normatīvo aktu prasībām un iestādes viedokli to piemērošanas jautājumos (piemēram, skaidrojumi, viedokļi, vadlīnijas u.c., katrā konkrētā gadījumā izvēloties efektīvāko saziņas veidu).³

✓ Sadarbība ar uzraugāmajiem subjektiem, nevalstiskajām organizācijām un citām uzraudzības iestādēm. Iestāde ir vērsta uz sadarbību, regulāri sniedz informāciju par uzraudzības rezultātiem, kā arī uzklausa un izvērtē saņemtos priekšlikumus.

Pārbaūžu iedalījums

Pārbaudes iedalās plānotās vai neplānotās pārbaudēs, kā arī klātienēs vai neklātienēs pārbaudēs. Plānotās pārbaudes pamatā ir sagatavotais uzraudzības gada pārbaūžu plāns, un pamatā tā tiek veikta kā klātienēs pārbaude. Savukārt neplānotās pārbaudes pamatā ir, veicot uzraudzību, iestādē saņemtā un iegūtā informācija par administratora rīcību Novēršanas likuma prasību izpildē, un pamatā tā tiek veikta kā neklātienēs pārbaude, ja netiek konstatēta nepieciešamība objektīvai informācijas noskaidrošanai veikt klātienēs pārbaudi.

¹ Skatīt arī Maksātnespējas kontroles dienesta uzraudzības stratēģiju 2022.-2023.gadam, pieejama Maksātnespējas kontroles dienesta tīmekļa vietnē: <https://www.mkd.gov.lv/lv/jaunums/MKD-2022-gadu-uzsak-ar-jaunu-uzraudzibas-strategiju>;

² Skatīt ieteikumus sankciju par Novēršanas likuma pārkāpumiem noteikšanai administratoriem, pieejami Maksātnespējas kontroles dienesta tīmekļa vietnē: <https://www.mkd.gov.lv/lv/atbildiba-par-NILLTPF>.

³ Skatīt informāciju un aktualitātes par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, pieejama Maksātnespējas kontroles dienesta tīmekļa vietnē: <https://www.mkd.gov.lv/lv/MKD-NILLTPF-noversana>.

Pārbaūzu norise

Uzsākot **neklātienēs pārbaudi**, administratoram tiek nosūtīts paskaidrojumu un dokumentu pieprasījums, kurā tiek noteikts, ka paskaidrojumu un dokumentu iesniegšanas termiņš ir septiņas darbdiēnas no paskaidrojumu pieprasījuma paziņošanas diēnas. Ja objektīvi nepieciešams, administrators var lūgt pagarināt paskaidrojumu un dokumentu iesniegšanas termiņu, sniedzot pamatojumu un pierādījumus. Administrators var neiesniegt ar Novēršanas likuma prasību izpildē saistītos dokumentus, kas ir pieejami Elektroniskajā maksātne spējas uzskaites sistēmā (turpmāk – EMUS), vienlaikus paskaidrojumos norādot, kuri dokumenti ir pieejami EMUS. Administratora un iestādes pilnvērtīga informācijas apmaiņa ir svarīga, lai objektīvi izvērtētu administratora rīcību Novēršanas likuma prasību izpildē, savukārt sniegtās informācijas un dokumentu nepilnīgums var negatīvi ietekmēt pārbaudes rezultātu. Ja administrators pieprasījumā noteiktajā termiņā nesniedz pieprasītos paskaidrojumus vai dokumentus, kā arī nav lūdzis pagarināt paskaidrojumu un dokumentu iesniegšanas termiņu, tiek sagatavots ierosinājums par Novēršanas likumā noteikto sankciju piemērošanu administratoram.

Pārbaudes ietvaros un ņemot vērā pārbaudes tvērumu, tiek pārbaudīts:

- 1) administratora profesionālās darbības risku novērtējums;
- 2) iekšējās kontroles sistēmas atbilstība Novēršanas likuma 7. panta pirmās daļas prasībām;
- 3) klienta identifikācijas un izpētes procesa atbilstība iekšējās kontroles sistēmai;
- 4) vai klienta izpētes procesā noskaidrota informācija par patiesā labuma guvēju, kā arī vai patiesais labuma guvējs vai kāds no viņa ģimēnes locekļiem ir politiski nozīmīga persona, politiski nozīmīgas personas ģimēnes loceklis vai ar politiski nozīmīgu personu cieši saistīta persona;
- 5) vai klienta izpētes procesā apzināti visi noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas riski, piemērota padziļinātā pārbaude;
- 6) klienta izpētes procesa dokumentēšana, pamatojošo dokumentu pieejamība;
- 7) klienta darījumu uzraudzība, pamatojošo dokumentu pieejamība;
- 8) vai nekavējoties izpildīts ziņošanas pienākums par aizdomīgu darījumu;
- 9) vai ievērots aizliegums par ziņošanas fakta izpaušanu;
- 10) vai veikta risku novērtējuma aktualizēšana un iekšējās kontroles sistēmas uzlabošana.

Uzsākot **klātienēs pārbaudi**⁴, administrators ar vēstuli tiek informēts par klātienēs pārbaudes veikšanu, kas administratoram tiek nosūtīta ne vēlāk kā piecas darbdiēnas pirms klātienēs pārbaudes uzsākšanas. Ja administrators iestādi informē, ka noteiktajā datumā objektīvu apstākļu dēļ nevarēs nodrošināt pārbaudi, sniedzot pamatojumu un pierādījumus, tiek noteikts cits pārbaudes datums un par to informēts administrators.

Pārbaudē iestādi pārstāv divi nodarbinātie ("četrū acu" princips), tādējādi nodrošinot augstu pārbaudes kvalitāti un tiesiskumu. Pārbaudes gaita tiek protokolēta.

Pārbaudes laikā tiek pārbaudīta administratora rīcībā pieejamā Novēršanas likuma prasību izpildes dokumentācija, proti, administratora profesionālās darbības risku novērtējums, iekšējās kontroles sistēma, klienta identifikācijas un izpētes dokumenti, darījumu uzraudzību apliecināšana informācija attiecīgajā maksātne spējas procesā (piemēram, bankas kontu izraksti, publisko reģistru dati, u.c.). Pārbaudes veicēji veic minēto dokumentu fotofiksācijas atbilstoši administratora rīcības izvērtēšanas mērķim.

Ja administrators informāciju vai dokumentus nespēj iesniegt pārbaudes veikšanas brīdī klātienē, piemēram, nespēj tos uzrādīt tehnisku iemeslu dēļ, vai tiek konstatēts, ka rīcības objektīvai izvērtēšanai nepieciešams pieprasīt papildu informāciju vai dokumentus, administratoram ir pienākums tos iesniegt iestādē pēc pārbaudes klātienē veikšanas nekavējoties vai Maksātne spējas kontroles dienesta norādītajā termiņā.

⁴ Klātienēs pārbaudes veikšana atkarīga no epidemioloģiskās situācijas valstī.

Pārbaudes noslēgums

Iestādei, saņemot no administratora viņa rīcības izvērtēšanai nepieciešamo informāciju, tiek vērtēts, vai administratora darbība konkrētajā maksātnespējas procesā atbilst Novēršanas likuma prasībām. Ja pārkāpums netiek konstatēts, administrators tiek informēts par pārbaudes noslēgumu. Savukārt, ja tiek konstatēta Novēršanas likumā noteikto prasību neievērošana, tiek vērtēts izdarītā pārkāpumu raksturs:

- 1) cik būtisku apdraudējumu tas radījis/var radīt tiesiski aizsargātām interesēm;
- 2) vai pārkāpums ir novērsts, vai to ir iespējams novērst;
- 3) pārkāpuma ilgums;
- 4) pārkāpuma izdarīšanas iemesls;
- 5) pārkāpuma izdarīšanas sistemātiskums pēdējo divu gadu laikā.

Ja, izvērtējot konkrētos apstākļus, konstatējams, ka izdarītais pārkāpums nav radījis tādu apdraudējumu tiesiski aizsargātām interesēm, lai par to piemērotu sankciju (maznozīmīgs pārkāpums) un to ir iespējams novērst, administratoram tiek izskaidrota rīcība konstatēto pārkāpumu novēršanai, vienlaikus iestādei kontrolējot tās izpildi (Novēršanas likuma 47. panta pirmās daļas 4. punkts). Ja administrators nav novērsis iestādes konstatēto pārkāpumu vai izdarītā pārkāpuma raksturs ir būtisks, tostarp konstatēts pieļauto pārkāpumu sistemātiskums, tiek sagatavots ierosinājums par sankcijas piemērošanu administratoram (Novēršanas likuma 46. panta pirmās daļas 6. punkts). Lēmumu par sankciju piemērošanu vai nepiemērošanu pieņem cita iestādes struktūrvienība administratīvās lietas ietvaros, izvērtējot pārkāpuma raksturu un smagumu un citus Novēršanas likuma 77. panta trešajā daļā minētos apstākļus.⁵

⁵ Skatīt ieteikumus sankciju par Novēršanas likuma pārkāpumiem noteikšanai administratoriem, pieejami Maksātnespējas kontroles dienesta tīmekļa vietnē: <https://www.mkd.gov.lv/lv/atbildiba-par-NILLTPF>.